

SVETA REKA

Drugi deo trilogije

ODGOVARAJUĆI MOMAK

Vikram Set

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

■ Laguna ■

Naslov originala

Vikram Seth
A SUITABLE BOY

Copyright © 1993 by Vikram Seth
Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

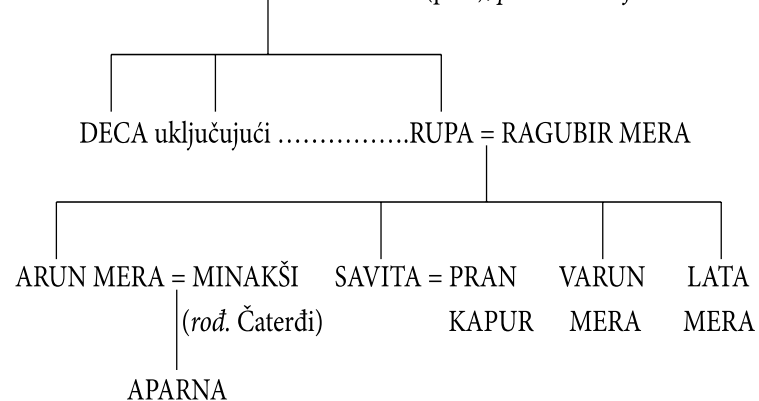
*Tati i mami
i u znak sećanja na Amu*

ZAHVALNOST

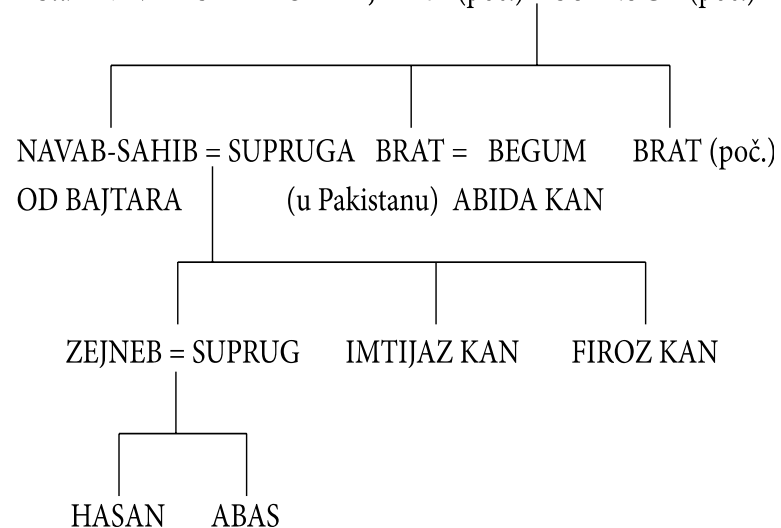
Ovo je hvala za sve moje drage:
Za muze što behu i stroge i blage;
Drugove što zlovolju i dreku mi podneše
A sve u svemu briga ih ne beše;
Za minule velikane čije besede
Smešah u svoje sopstvene obrede;
Zbilja, svim onima koje pritiskah
Nesmiljeno jer opsednut bejah;
I duši mojoj što na milodaru
Prežive i izatka smišljenu čar,
I dade je, čitaoče, tebi na dar,
Tebi, izvoru svake pare.
Kupi me pre no što pamet ti kaže:
Sklanjaj novčanik i beži što dalje.

SADRŽAJ

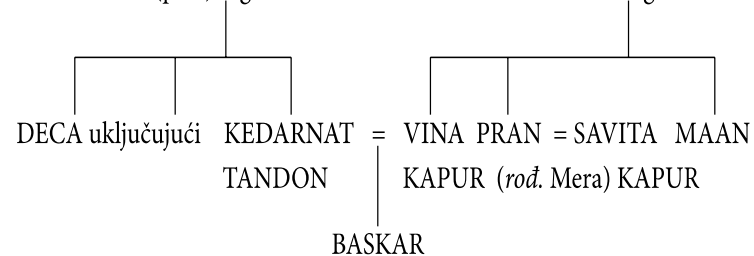
SEDMI DEO	15
Od ogovaranja sva Kalkuta vri, Na groblju se vode zgodni razgovori.	
OSMI DEO	181
Pod drvetom nima seoska deca skaču. Umorni bivoli suhu zemlju žvaću.	
DEVETI DEO	239
Očajnoj majci brige srce stežu, Da uhvati momka bacila je mrežu.	
DESETI DEO	323
Kod Bajtarske tvrđave love vukove, Zbunjeni strelac traži mete nove.	
JEDANAESTI DEO	405
Državu tuže vlastelini stari, A svete reke obala krvari.	
DVANAESTI DEO	495
<i>Bogojavljska noć</i> podigla graju. Ni bridžeri u klubu mira nemaju.	

Porodica **MERA**DR KIŠEN ČAND SET = PRVA ŽENA (poč.); *ponovo oženjen* PARVATIPorodica **KAN**

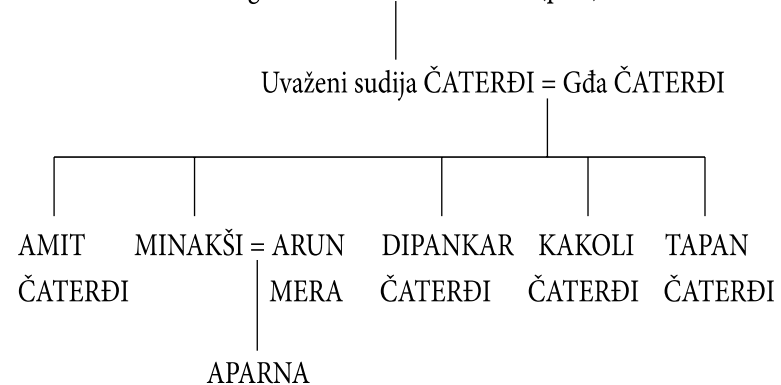
Stari NAVAB-SAHIB OD BAJTARA (poč.) = SUPRUGA (poč.)

Porodica **KAPUR**

G. TANDON (poč.) = gđa TANDON MAHEŠ KAPUR = gđa KAPUR

Porodica **ČATERĐI**

Stari g. ČATERĐI = SUPRUGA (poč.)

(poč.) = počivši, počivša

Obilje, toliko neophodno...

VOLTER

Najbolji način da nekom dosadiš jeste da kažeš sve.

VOLTER

SEDMI DEO

7.1.

LATA je videla koverat na poslužavniku. Arunov sluga je doneo poštu neposredno pre doručka i stavio je na trpezarijski sto. Naglo je i šumno udahнула vazduh čim je videla pismo. Čak se i osvrnula prelazeći pogledom po trpezariji. Još niko nije ušao. U ovom domaćinstvu, doručak je obrok koji se ne jede uvek u isto vreme.

Poznavala je Kabirov rukopis zahvaljujući onoj ceduljici koju joj je nažvrljao na sastanku Brampurskog književnog društva. Nije očekivala da će joj pisati niti je uspevala da se domisli kako je uspeo da pribavi njenu adresu u Kalkuti. Nije želela da joj piše. Nije htela da čuje ni reč od njega niti o njemu. Gledajući unazad, sad je videla koliko je bila srećna pre nego što ga je upoznala: brinuli su je možda samo ispiti, sekirale jedino male razmirice s majkom ili drugaricama, uznemiravala jedino neprekidna priča o tome kako joj treba naći odgovarajućeg momka za udaju – ali nikad se nije osećala tako jadno kao za vreme ovog tobožnjeg godišnjeg odmora na koji ju je majka tako iznenadno prisilila.

Na pladnju se nalazio i nož za hartiju. Lata ga podiže, a onda zastade, neodlučna. Majka je mogla da uđe svakog trenutka i da je pita – kao što to obično čini – od koga je pismo i šta u njemu piše. Spustila je nož i uzela koverat.

Uto je ušao Arun. Bio je u uštirkanoj beloj košulji s kravatom na crne i crvene pruge, u jednoj ruci je nosio sako, a u drugoj držao *Stejtsmen*. Namestio je sako na naslon stolice, presavio novine da bi mogao da rešava ukrštene reči, s naklonošću pozdravio Latu i na brzinu pregledao poštu.

Lata pođe u mali salon odmah pored trpezarije, izvadi s police veliki tom *Egipatske mitologije*, knjige koju niko nikad nije čitao, i stavi pismo među njene stranice. Potom se vratila u trpezariju i sela pevuseći za sebe ragu* Todi. Arun se namršti. Lata prestade s pevunjem. Sluga joj donese prženo jaje.

Arun poče tiho da zvižduće pesmu *Tri novčića u fontani*. U kupatilu je već bio naćeo ukrštenicu, da bi nastavio da je popunjava za doručkom. Sad je otvarao svoju poštu i prelećući pogledom sadržaj pisama rekao:

* Muzička forma tradicionalne indijske klasične muzike. (Prim. prev.)

„Kad će mi ta prokleta budala doneti moje proketo jaje? Zaka-sniću.“

Pružio je ruku da uzme parče tosta i stao mazati maslac po njemu.

Ušao je Varun. Bio je u pocepanoj kurta-pidžami* u kojoj je, očigledno, prespavao. „Dobro jutro. Dobro jutro“, reče nesigurno, gotovo kao da je zbog nečega kriv. A onda sede. Kad je Hanif, sluga-kuvar, ušao s Arunovim jajetom, Varun je naručio sebi doručak. Najpre je zatražio kajganu, a zatim se predomislio u korist jajeta na oko. U međuvremenu je iz držača za hleb uzeo tost i namazao ga maslacom.

„Možda bi mogao da razmisliš o korišćenju noža za maslac“, zare-ža Arun s pročelja stola.

Varun je izvadio malo maslaca iz posude svojim nožem, kojim ga je i razmazao po prepečenom hlebu. Primio je ukor čuteći.

„Jesi li me čuo?“

„Jesam, Arun-baj**.“

„Onda ne bi bilo loše da to i pokažeš nekom rečju ili bar klima-njem glave.“

„Da.“

„Lepo ponašanje za stolom, znaš, ima svoju svrhu.“

Varun iskrivi lice u grimasu. Lata mu dobaci saosećajan pogled.

„Neće svi uživati u prizoru maslaca punog mrvica sa tvog tosta.“

„U redu, u redu“, reče Varun, već na ivici strpljenja. Bio je to sla-bašan protest, ali izazvao je trenutnu reakciju.

Arun je spustio nož i viljušku i pogledao ga sa iščekivanjem.

„Dobro, Arun-baj“, krotko reče Varun.

Nije mogao da se odluči da li da uzme marmelade ili meda, ali sad se odlučio za marmeladu jer bude li se borio s kašikom meda izložice se opasnosti da nauče na sebe nove prekore. Dok je mazao marmeladu, pogledao je preko stola u Latu i njih dvoje se osmehnuše jedno drugom. Lata mu je uzvratila poluosmejkom, poslednjih dana

* Tradicionalna muška odeća u Indiji: komplet koji se sastoji od kurte (du-gačke široke košulje bez okovratnika) i širokih platnenih pantalona. (Prim. prev.)

** Brat, ali i sufiks koji se iz poštovanja dodaje vlastitom imenu. (Prim. prev.)

za nju vrlo uobičajenim. Varun se pak osmehnuo iskrivljeno, kao da nije siguran da li da bude srećan ili očajan. Bio je to upravo onakav osmeh kakav je izluđivao njegovog starijeg brata i učvršćivao ga u uverenju da je Varun beznadežan slučaj. Varun je nedavno polagao završne ispite na studijama matematike i porodici je saopštio rezultate upravo s takvim osmehom na licu.

Ubrzo pošto se semestar okončao, umesto da se zaposli kako bi doprineo smanjenju životnih troškova, Varun se, na Arunovo veli-ko nezadovoljstvo, razboleo. Još je bio prilično slab, i smetala mu je svaka buka. Arun je sebi stalno govorio kako bi uistinu već koliko sledeće nedelje trebalo da otvoreno porazgovara s mlađim bratom o tome kako sredstva za život ne padaju s neba i šta bi tata na to rekao da je živ.

Uđe Minakši sa Aparnom.

„Gde je daadi*?“, upita Aparna, pogledom tražeći gospođu Rupu Meru za stolom.

„Baka će doći za trenutak, Aparna, zlato“, reče Minakši. „Najve-rovatnije recituje Vede“, nejasno dodade.

Gospođa Rupa Mera, koja je svakoga dana rano izjutra deklamova-la po jedno-dva poglavlja Gite, zapravo se u tom trenutku oblačila.

Kad je ušla, široko se osmehnula svima za stolom. Ali kad je uoči-la Aparnin zlatni lanac – koji joj je Minakši u trenutku nepromišlje-nosti stavila oko vrata – osmeh joj je zamro na usnama. Minakši je, raspoložena, bila toga potpuno nesvesna, ali Aparna je posle nekoliko minuta upitala:

„Zašto izgledaš tako tužna, daadi?“

Gđa Rupa Mera je prvo sažvakala zalogaj prepečenog hleba s pre-
nim paradajzom pa je tek onda odgovorila: „Nisam tužna, dušo.“

„Jesi li ljuta na mene, daadi?“, nastavi Aparna.

„Ne srce, ne na tebe.“

„Na koga, onda?“

„Na sebe, možda.“ Nije pogledala u vinovnicu topljenja medalje, već preko stola, u Latu, koja je pak zurila kroz prozor u malu baštu.

Lata je od jutros čutljivija nego obično i gospođa Rupa Mera reče sebi kako mora da otrgne tu šašavu devojkicu iz potištenosti. Pa, sutra

* Baba po ocu. (Prim. prev.)

se kod Čaterdijevih održava prijem i Lata će, htela ne htela, morati da pođe.

Spolja se bučno oglasi automobilska sirena i Varun se trže.

„Upucaću tog blesavog vozača“, reče Arun. A onda se nasmeja i dodade: „Ali bar me opomene kad je krajnje vreme da krenem u kancelariju. Zdravo, dušo.“ Progutao je veliki gutljaj kafe i poljubio Minakši. „Poslaću kola nazad za pola sata. Zdravo, gadurice.“ Poljubio je i Aparnu i protrljao obraz uz njen. „Zdravo, ma. Zdravo svima. I ne zaboravite, Bazil Koks dolazi na večeru.“

I noseći sako preko jedne ruke, a tašnu s dokumentima u drugoj, izašao je, ili bolje reći izmarširao ka neboplavom ostinu. Nikada se do poslednjeg trenutka nije znalo hoće li Arun poneti novine sa sobom u kancelariju; u tome se ogledala stalna nesigurnost onih koji s njim žive i koji nikad nisu znali kad će se u njemu odigrati nagla promena raspoloženja, kad će bes preći u privrženost i uljudnost, i obrnuto. Danas je, na opšte olakšanje, dozvolio da novine ostanu kod kuće.

Inače bi se Varun i Lata smesta počeli otimati o njih, ali danas je Varun bio razočaran Latinom nezainteresovanošću. Čim je Arun otišao, atmosfera se razvedrila. Aparna je dospela u centar pažnje. Majka je bezuspešno pokušala da je nahrani, a onda pozvala Bezubu Matorku da se pobrine za dete. Varun joj je čitao delove novinskih članaka, a ona ga je slušala tobože pažljivo i s velikim razumevanjem i zanimanjem.

Lata je mislila samo na jedno: kada i gde će – u ovoj kući od dve i po spavaće sobe i bez ikakve nade u privatnost – naći vremena i mesta da pročita svoje pismo. Bila je zahvalna bogu već i samo zbog toga što je uspela da dođe u posed nečega što pripada samo njoj (mada bi se, po mišljenju gospođe Rupe Mere, o tome dalo raspravljati). Međutim, dok je gledala kroz prozor u mali, jarkozeleni travnjak sa uredno oblikovanim lejama ljiljana, s mešavinom čežnje i zle slutnje razmišljala je o sadržaju pisma.

7.2.

U MEĐUVREMENU je trebalo obaviti pripreme za predstojeću večeru. Bazil Koks, koji će predveče doći sa svojom ženom Patrišom, bio je šef Arunovog odeljenja u firmi *Bentsen i Prajs*. Hanifa su na brzinu

poslali na Džagubazar da kupi dva pileta, ribu i povrće, dok se Minakši – u pratnji Late i gospođe Rupe Mere – odvezla na Novu pijacu kolima koja je Arun upravo bio poslao natrag s posla kući.

Minakši je obavila svoju dvonedeljnu nabavku: belo brašno, džem i marmeladu marke „čivers“, kao i „Lajlov zlatni sirup“, i maslac „ankor“, i čaj i kafu i sir i rafinisani šećer („a ne ono prljavo sledovanje“) – sve kod *Barborelija*, zatim nekoliko vekni hleba iz jedne radnje na Midlton rou („Hleb koji se kupuje na pijaci skroz je užasan, Lati“), malo salame iz delikatesne prodavnice u Fri skul stritu („Salama kod *Keventersa* jezivo je bljutava, odlučila sam da tamo više nikad ne odem“) i pola tuceta boca piva „beks“ kod *Braće Šo*. Lata ju je svuda u stopu pratila, dok je gospođa Rupa Mera odbila da uđe u prodavnicu mesa i radnju s alkoholnim pićima. Zaprepastila ju je Minakšina ekstravagancija i njeno kapriciozno kupovanje („O, Arunu će se sigurno svideti, uzeću dva pakovanja“, rekla bi Minakši uvek kad bi joj prodavac predložio nešto za šta je mislio da će biti gospođi po ukusu). Sve što je kupila stavljali su u veliku korpu koju je neki odrpani dečak nosio na glavi i konačno uneo u kola. Kad god bi joj prišli prosjaci i oslovili je, Minakši je gledala pravo kroz njih kao da ih ne vidi.

Lata je želela da ode do knjižare u Park stritu, gde je provela petnaestak minuta dok se Minakši nestrpljivo i ozlojeđeno vrpeljila. A kad je otkrila da Lata zapravo ništa nije kupila, smatrala je to vrlo čudnim. Gospođu Rupu Meru je zadovoljilo da ih dokono prati.

Po povratku kući, Minakši je svoga kuvara zatekla u potpunoj histeriji. Nije bio siguran koje su tačne mere sastojaka za sufle, a što se tiče haringe, Minakši je morala da mu daje uputstva o tome na kakvoj vatri je treba dimiti. I Aparna se durila zbog majčinog odsustvovanja iz kuće. Pretila je ozbiljna opasnost da dobije napad besa. Ovo je bilo previše za Minakši, koja je već kasnila na kanastu sa gospođama iz njenog kluba – *Dame u senci* – s kojima se redovno sastajala jednom nedeljno, a što (s Bazilom Koksom ili bez Bazila Kokska) nikako nije mogla da propusti. I sama je pala u histeriju i krajnju paniku, pa se razvikala na Aparnu i Bezubu Matorku i na kuvara. Varun se zaključao u svoju sobicu i pokrio glavu jastukom.

„Ne bi trebalo da padaš u vatru ni zbog čega“, prokomentarisala je gospođa Rupa Mera, čime nije baš doprinela smirivanju situacije.

Minakši se razjareno okrenula ka njoj. „Baš ste mi pomogli, ma“, reče. „A šta očekujete da radim? Da propustim svoju partiju kanaste?“

„Ne, ne, nećeš propustiti svoju kanastu“, odgovori gospođa Rupa Mera. „Nisam to tražila od tebe, Minakši, ali ne smeš tako da vičeš na Aparnu. To nije za nju dobro.“ Čuvši to, Aparna se pribi uz babinu stolicu.

Minakši se oglasi nekim nestrpljivim zvukom.

Iznenada je u potpunosti sagledala svu ozbiljnost situacije u kojoj se našla. Kuvar je potpuni nesposobnjaković. Arun će biti strašno, strašno ljut na nju ako večeras nešto pođe naopako. Predstojeće veče je veoma važno za njegov posao – a šta ona može da učini? Da iseka dimljenu haringu? Ovaj kreten Hanif bar ume da ispeče pile. Ali poznat je po svojoj ćudljivosti, u stanju je i jaje loše da isprži. Minakši se osvrtna po sobi, obuzeta žestokim nemirom.

„Zamoli majku da ti pozajmi svog mogulskog kuvara“, reče Lata u iznenadnom nastupu nadahnuća.

Minakši se zapilji u Latu, preneražena od čuda. „Lati, pa ti si pravi Ajnštajn!“, reče i smesta pođe da telefonira majci. Gospođa Čaterđi je požurila kćerki u pomoć. Ona je imala dva kuvara – jednog za bengalsku kuhinju, a drugog za zapadnjačku hranu. Kuvaru Bengalcu je već bilo naloženo da sprema večeru za Čaterđije, a mogulski kuvar, koji je poreklom bio iz Čitagonga i koji je usavršio evropsku kuhinju, brzo je otposlat na Sani park, kud je i stigao za pola sata. U međuvremenu je Minakši bila otišla na svoju kanastu i na ručak s *Damama u senci* i gotovo potpuno zaboravila da je ikada bilo nekih neprijatnosti.

Vratila se rano posle podne i zatekla kuću u stanju pobune. Treštala je muzika sa gramofona, a prestravljeni pilići su kokodakali. Mogulski kuvar joj je nadmeno saopštio da nije navikao da se prema njemu ovako ponašaju, da nije navikao da radi u tako maloj kuhinji, da se njen kuvarski pomoćnik sa njim ophodi uvredljivo, da kupljena riba i pilići nisu savršeno sveži i da mu je za pripremu suflea potreban neki naročiti ekstrakt limuna koji, sva je prilika, neće moći da nabavi. Hanif ga je, sa svoje strane, prezrivo streljao pogledom i bio na ivici da dà gazdarici otkaz. Ispružio je ruku s piletom koje je strašno kreštalo i rekao: „Evo, pipnite, pipnite mu grudi – memsahib – ovo je mlado i debelo pile. Zašto bih postupao po naređenju ovog čoveka?

Ko je on da mi zapoveda u mojoj rođenoj kuhinji? Stalno mi govori: ‘Ja sam kuvar uvaženog sudije Čaterđija.’“

„Ne, ne, imam ja u tebe poverenja, nema potrebe da...“, ciknula je Minakši stresavši se od gađenja i sklanjajući ruke s crveno nalakiranim noktima dok je kuvar čupao perje s pileta i nudio joj da živini opipa grudi.

Iako se nije moglo reći da joj je krivo što se Minakši našla u škripcu, gospođa Rupa Mera ipak nije želela da dovede u opasnost večeru za šefa njenog dragog sina. Umela je da izmiri zavađene sluge, pa se i ovom prilikom potrudila da to učini. Sloga je ubrzo ponovo uspostavljena, pa je gospođa Rupa Mera mogla da ode u salon i odigra partiju pasijansa.

Varun je pola sata pre toga bio uključio gramofon i stalno nanovo puštao istu izgrebanu ploču na sedamdeset osam obrtaja – pesmu iz jednog indijskog filma, pod naslovom *Dva oka otrovna*, koju niko, pa čak ni bolećiva gospođa Rupa Mera, nije mogao da podnese nakon petog ponavljanja. Varun je pevušio za sebe u sanjalačkom raspoloženju pre nego što se Minakši vratila. U njenom prisustvu je prestao da peva, ali je nastavio da stalno iznova pušta ploču na svakih pet minuta i da u pola glasa mumla kao pratnja. Sklanjajući, jednu za drugom, potrošene igle u kutijicu sa strane aparata, sumorno je razmišljao o prolaznosti života i o tome kako je on lično beskoristan.

Lata je taman skinula s police knjigu o egipatskoj mitologiji i zapuhtila se u baštu, kad joj majka reče:

„Kuda ideš?“

„Da posedim u bašti, ma.“

„Ali, Lata, mnogo je vruće.“

„Znam, ma, ali ne mogu da čitam uz ovu muziku.“

„Reći ću mu da je isključi. Nije dobro za ten da izlaziš na tako jako sunce. Varune, isključi to.“ Morala je nekoliko puta da ponovi zahtev pre nego što je Varun čuo šta mu je rekla.

Lata je odnela knjigu u spavaću sobu.

„Lata, dušo, hodi, sedi malo sa mnom“, reče gospođa Rupa Mera.

„Ma, pusti me, molim te“, odvratila Lata.

„Već me danima ignorišeš“, na to će gospođa Rupa Mera. „Čak i kad sam ti rekla kakvi su ti rezultati ispita, poljubila si me s pola duše.“

„Ma, ne ignorišem te“, usprotivi se Lata.

„Ignorišeš, ignorišeš, ne možeš to poreći. Osećam, osećam – ovde.“ I gospođa Rupa Mera rukom pokaza na mesto gde joj se nalazi srce.

„Dobro, ma, ignorisala sam te. A sad me, molim te, pusti da čitam.“

„A šta to čitaš? Da vidim knjigu.“

Lata na to vrati knjigu na policu i reče: „Dobro, ma, neću da čitam, razgovaraću s tobom. Jesi li sad srećna?“

„O čemu želiš da razgovaramo, dušo?“ , milostivo je upita gospođa Rupa Mera.

„Ne želim ja da razgovaram. Ti želiš da razgovaraš“, naglasila je Lata.

„Čitaj onda svoju glupavu knjigu!“, najednom besno viknu gospođa Rupa Mera. „U ovoj kući sve moram sama, niko za mene ne mari. Kad sve pođe naopako, ja moram da uspostavljam mir. Čitavog života sam rintala za vas kao rob, a vas nije briga ni hoću li ostati živa ili umreti. Shvatićete koliko vredim tek kad budem gorela na pogrebnoj lomači.“ I suze joj se stadoše slivati niz obraze dok je stavljala crnu devetku na crvenu desetku.

U uobičajenim okolnostima Lata bi poslušno nastojala da uteši majku, ali toliko ju je razdražio ovakav majčin izliv osećanja da nije učinila ništa. Posle izvesnog vremena je ponovo skinula knjigu sa police i izašla u baštu.

„Padaće kiša“, dobacila joj je gospođa Rupa Mera, „i upropastićeš knjigu. Uopšte ne ceniš vrednost novca.“

Baš lepo, pomisli Lata besno, nadam se da će i knjiga i ono u knjizi i ja sama – da će sve pokisnuti.

7.3.

MALI zeleni vrt je bio prazan. Baštovan koji je dolazio po pozivu već je bio otišao. Jedna vrana pametnog izgleda graktala je s drveta banane. Nežni ljiljani su bili u cvatu. Lata se spustila na zelenu klupu od drvenih letvica, u hladu visokog drveta koje zovu „plamen šume“. Sve je bilo umiveno kišom i čisto, a ne kao u Brampuru, gde je svaki list izgledao prašnjav i svaka vlat trave osušena.

Gledala je kovertu s energičnim rukopisom i brampurskom poštanskom markicom. Odmah iza njenog imena bila je ispisana adresa; nije bilo dodato „na ruke“.

Izvukla je ukosnicu i njome otvorila kovertu. Pismo je bilo dugačko samo jednu stranicu. Očekivala je da Kabirovo pismo bude opširno i puno pravdanja i izvinjenja. A baš takvo nije bilo.

Posle adrese i datuma, napisao je:

Najdraža Lata,

Zašto bih ponavljao da te volim? Ne vidim zašto mi ne bi verovala. Ja te verujem. Molim te, reci mi u čemu je stvar. Ne želim da se među nama ovako završi.

Ne mogu da mislim ni na šta drugo izuzev na tebe, ali sam na mukama dok se pitam da li bi trebalo da ti to govorim. Nisam mogao i ne mogu da pobegnem s tobom u neki raj na zemlji, a kako si tako nešto uopšte i mogla očekivati? Pretpostavi šta bi bilo da sam pristao na tvoj ludi plan. Znam da bi tad otkrila bar dvadeset razloga zbog kojih to nije moguće izvesti. Međutim, možda je trebalo da pristanem bez obzira na sve. Možda bih ti tako i dokazao koliko mi je stalo do tebe. E pa, nije mi stalo do tebe toliko da se odreknem svoje inteligencije. Ni do samog sebe mi toliko nije stalo. Nisam takav po prirodi, i uvek dobro promislim pre nego što nešto učinim..

Lata, draga, toliko si sjajna i pametna, zašto ne gledaš u budućnost? Ja te volim.. Zaista mi duguješ izvinjenje.

Bilo kako bilo, čestitam ti na odličnim ispitnim ocenama. Mora da si veoma zadovoljna – ali nisi me iznenadila. Uбудuću ne smeš provoditi vreme sedeći na klupi i plačući. Ko zna ko bi još pozeleo da te spase. Kad god padneš u iskušenje da to činiš, možda bi trebalo da pomisliš na mene kako se vraćam u kišni paviljon i plaćem što sam promašio stoleće.

Prekjuče sam iznajmio čamac i plovio uz Gang do Barsaat Mahala. Ali baš kao i navab Kušvakt, bio sam silno žalostan i misli su mi bile mračne, a i samo mesto je bilo zapušteno i tužno. Prošlo je mnogo vremena, a ja ne mogu da te zaboravim ma koliko se trudio. Osećam veliku bliskost s njim, premda moje suze ne pljušte žestoko u mirisne vode.

Čak i moj otac, koji je uglavnom odsutan i izgubljen u svojim mislima, primećuje da sa mnom nešto nije u redu. Juče mi je rekao: „Nisi neraspoložen zbog ispita. Pa šta je onda posredi, Kabire? Pretpostavljam da je u pitanju neka devojka ili tako nešto.“ I ja pretpostavljam da mora biti da je u pitanju devojka ili tako nešto.

Dakle, pošto sad imaš moju adresu, zašto mi ne bi pisala? Od kada si otišla, nesrećan sam i ni na šta ne uspevam da se usredsredim. Znam da nisi mogla da mi pišeš, čak i da si htela, jer nisi imala moju adresu. Sad je imaš. Pa mi piši, molim te. Ako ne budeš pisala, znaću šta to znači. Onda ću, kad sledeći put odem na sastanak kod gospodina Narođija, i sam morati da pročitam neke vlastite srceparajuće stihove.

Volim te svim srcem, draga moja Lata,

*Tvoj
Kabir*

7.4.

LATA je dugo ostala da sedi i sanjari. Isprva nije ponovo pročitala pismo. Obuzela su je i razdirala mnoga suprotstavljena osećanja. U uobičajenim okolnostima, pod pritiskom snažnih emocija, možda bi i prolila koju nesebičnu suzu. Ali to nije bilo moguće zbog nekoliko primedbi u pismu. Najpre se osećala prevarenom jer pismo nije bilo onakvo kakvo je očekivala. U njemu nije bilo ni reči izvinjenja za bol koji joj je naneo, a što je zacelo znao. Bilo je izjava ljubavi, ali one nisu bile ni tako grozničave, a ni lišene ironije kao što je mislila da će biti. Možda Kabiru nije dala priliku da na njihovom poslednjem sastanku objasni šta misli, pa je sad pismom to mogao bolje da rastumači. Ni o čemu, međutim, nije pisao ozbiljno, a Lata je iznad svega želela da bude ozbiljan. Za nju je to bilo pitanje života i smrti.

Niti joj je pružio mnogo – štaviše nije nikakvih – novosti o sebi, a Lata je za tim čeznula. Htela je da zna sve o njemu – uključujući i to kako je prošao na ispitima. Iz navedenih reči njegovog oca pretpostavila je da najverovatnije nije prošao tako loše, ali ta se opaska mogla protumačiti i drugačije. To je naprosto moglo da znači i da je, sad kad su rezultati ispita objavljeni, sve i da se samo provukao

s najnižim ocenama, završeno s razdobljem neizvesnosti, pa to više ne može biti objašnjenje njegove utučenosti, ili običnog neraspoloženja. I kako je samo nabavio njenu adresu? Svakako nije od Prana i Savite. Možda od Malati? Ali, koliko je njoj poznato, Kabir uopšte ne poznaje Malati.

Jasno je da ne želi da preuzme odgovornost za njena osećanja. Štaviše, smatra kako ona njemu treba da se izvini. U jednoj rečenici hvali njenu blistavu inteligenciju, a već u drugoj se prema njoj ophodi kao prema guski. Lata je imala osećaj da je pismom pokušao da je razvedri, ali bez ikakvih obećanja i zaveta osim „ljubavi“. A šta je ljubav?

Čak i više od njihovih poljubaca, pamtila je ono jutro kad ga je pratila do igrališta za kriket i gledala ga kako trenira. Tad je bila zaneta, kao hipnotisana. Pamtila je kako je zabacio glavu i prsnuo u smeh zbog nečega. Okovratnik košulje bio mu je raskopčan; blagi povetarac čarlijao je kroz šibljke bambusa; par mina se prepirao u grmlju; bilo je toplo.

Zatim je nanovo pročitala pismo. Uprkos njegovom savetu da više ne sedi na klupi plaćući, na oči su joj navrle suze. Pošto je pročitala pismo, počela je, i nesvesna šta čini, da čita pasus u knjizi o egipatskoj mitologiji. Ali reči nisu imale nikakvog značenja.

Prenuo ju je Varunov glas, sa udaljenosti od svega nekoliko metara. „Bilo bi bolje da udeš, Lata, ma počinje da se brine.“

Lata se pribrala i klimnula glavom.

„Šta ti je?“ upitao ju je zapazivši da je plakala. „Jeste li se svađale?“

Lata odmahnu glavom.

Varun je pogledom okrznuo knjigu i video pismo, pa je odmah shvatio od koga je.

„Ubiću ga“, reče istovremeno snebivljivo i jarosno.

„Nema tu šta da se ubije“, odvrati Lata više ljutito nego žalosno. „Samo nemoj reći ma, molim te, Varun-baj. To bi nas obe izludilo.“

7.5.

KAD se Arun toga dana vratio s posla, bio je odlično raspoložen. Imao je uspešan dan, a slutio je da će veče takođe proći dobro. Pošto je kriza

u kuhinji prošla, Minakši više nije usplahireno jurila po kući; štaviše, izgledala je tako otmeno staložena da Arun nije mogao ni sanjati da je prethodno bila iole rastrojena. Pošto ga je poljubila u obraz i počastila ga onim svojim zvonkim smehom, otišla je da se presvuče. Aparna se oduševila što vidi oca, pa mu je i ona podarila nekoliko poljubaca, ali nije uspela da ga ubedi da s njom slaže slagalicu.

Arun je pomislio kako Lata izgleda pomalo zlovoljno, ali to je bilo uobičajeno Latino stanje u poslednje vreme. A ma, hm... njeno raspoloženje se nije očitovalo. Činilo se da je nestrpljiva, možda zato što joj nisu skuvali čaj na vreme. Varun je, kao i obično, bio aljkav i potuljen. Arun se često pitao zašto mu je brat tako bez kičme i nepreduzimljiv, i zašto se uvek oblači u te dronjave kurta-pidžame koje izgledaju kao da je u njima spavao. „Isključi tu prokletu buku!“, viknuo je čim je ušao u dnevnu sobu i našao se na udaru *Dva oka otrovna*. Oduvek zastrašivan Arunovom tiranijom i prenemaganjem, Varun bi tek povremeno podigao glavu, i obično tek samo da bi mu je stariji brat brutalno odrubio. Malo bi potrajalo dok poraste druga, ali izgleda da se danas upravo to dogodilo. Varun je isključio radio, no u sebi je ključao od besa. Još od detinjstva podvrgavan bratovljevoj vlasti, on ju je mrzeo – mrzeo je, zapravo, svaku vlast. Jednom je, ponet nastupom antiimperijalizma i ksenofobije, naškrabao „svinja“ na dvema Biblijama u Školi svetog Đorđa, zbog čega ga je upravnik belac žestoko izmlatio. I Arun se na njega izvikao povodom tog izgreda, pomenuvši pri tom sve bolne i smešne uspomene iz Varunovog detinjstva i sve prethodne nestašluke i prestupe, pa je Varun na vreme ustuknuo. Ali čak i u samom času dok se povlačio pred napadom svoga snažnog starijeg brata, čak i dok je očekivao da ga ovaj u svakom trenutku ošamari, Varun je u sebi mislio: On ume samo da se ulizuje Britancima i da puzi njihovim tragovima. Svinja! Svinja jedna! Mora da su mu se ovakve misli ogledale na licu jer ga Arun i jeste ošamario, baš kao što je očekivao.

Arun je za vreme rata često sa radija slušao Čerčilove govore jer je čuo kako Englezi mrmljaju: „Dobri stari Vini!“ Čerčil nije krio da prezire Indijce, a i javno je govorio protiv Gandija, čoveka većeg od svega ka čemu je on ikada težio; pa je Varun iz dna duše mrzeo Čerčila.

„I presvući se, skinu tu izgužvanu pidžamu. Bazil Koks stiže za jedan sat i ne želim da pomisli kako je moja kuća trećerazredna daramšala*.“

* Konak za hodočasnike. (Prim. prev.)

„Obući ću čistu“, nabusito odvrati Varun.

„E, nećeš“, reče Arun. „Obući ćeš se u pristojnu odeću.“

„U pristojnu odeću!“, tiho progundā Varun podrugljivim tonom.

„Šta si rekao?“, polako i preteći upita Arun.

„Ništa“, odgovori Varun gledajući ga popreko.

„Molim vas, ne svađajte se. Ne prija mi živcima“, ubaci gospođa Rupa Mera.

„Ma, ti se u ovo ne mešaj“, grubo reče Arun. Pokazao je prstom u pravcu Varunovog sobička, koji je više bio veličine ostave nego spavaće sobe. „A sad se gubi i presvući se.“

„Ionako sam nameravao to da učinim“, odvrati Varun povlačeći se prema vratima.

„Budala glupa“, reče Arun za sebe, a zatim se s ljubavlju obrati Lati: „Dakle, šta je to s tobom, zašto si tako obesila nos?“

Lata se nasmeja. „Dobro sam, Arun-baj“, reče. „Mislim da ću i ja poći da se spremim.“

I Arun je otišao da se presvuče. Petnaestak minuta pre nego što je trebalo da stigne Bazil Koks sa ženom, izašao je i zatekao sve ukućane odevene i spremne, sve osim Varuna. Minakši se pojavila iz kuhinje, gde je poslednji put sve proverila. Sto je bio postavljen za sedmoru, s najlepšim čašama, posuđem i priborom za jelo, cvetni aranžman je bio savršen, probala je predjelo i utvrdila da je ukusno, iz bifea su izvađeni viski, šeri, kampari i tako dalje, a Aparna smeštena u krevet.

„Gde je on sad?“, upitao je Arun naredbodavnim tonom tri žene.

„Nije izašao. Mora da je u svojoj sobi“, odgovori gospođa Rupa Mera. „Stvarno bih želela da ne vičeš na njega.“

„Mora da nauči kako se treba ponašati u civilizovanom domaćinstvu. Ovo ti nije kuća nekog doti-vale*. Daću mu ja pristojnu odeću!“

Varun se pojavio nakon nekoliko minuta. Na sebi je imao čistu kurta-pidžamu, ne baš odrpanu, ali bez nekoliko dugmadi. Posle kupanja se samo malo obrijao. Smatrao je da izgleda pristojno.

Arun, međutim, nije bio istoga mišljenja. Pocrveneo je u licu. Varun je to primetio i – premda se uplašio – bilo mu je drago zbog toga.

* Doti je tradicionalni muški odevni predmet, komad tkanine koji se obavi-ja oko kukova i dopire do gležnjeva. (Prim. prev.)

Arun je na trenutak bio toliko besan da nije mogao da govori. A onda je prasnuo.

„Ti, idiote prokleti!“, zauriao je. „Hoćeš li da nas sve obrukaš?“

Varun ga promućurno pogleda. „Kakva je bruka nositi indijsko odelo?“, upita. „Zar ne smem da oblačim ono što želim? Ma i Lata i Minakši-babi* su u sarijima, nisu u haljinama. Moram li da imitiram belce čak i u svojoj rođenoj kući? Mislim da to i nije baš u redu.“

„Baš me briga šta ti, glupane, misliš. U mojoj kući radićeš šta ti ja kažem. A sad se presvuci u košulju i stavi kravatu, ili... ili...“

„Ili šta, Arun-baj?“, odvrati Varun drsko izazivajući brata i uživajući u njegovom besu. „Nećeš mi dati da večeram s tvojim Kolinom Boksom? Ja bih, zapravo, mnogo više voleo da večeram sa svojim prijateljima nego da se uplašeno klanjam pred tim boks-valom i njegovom boks-vali.“

„Minakši, reci Hanifu da skloni jedan tanjir“, reče Arun.

Minakši je izgledala neodlučno.

„Čuješ li me?“, upita je Arun pretećim tonom.

Minakši ustade na njegovu zapovest.

„A sad napolje!“, viknu Arun. „Idi i večeraj sa svojim prijateljima pijanicama što piju šamšu**“. I nemoj da te večeras vidim ni blizu ove kuće. I pazi šta ti kažem: uopšte neću da trpim ovakvo tvoje ponašanje. Ako hoćeš da živiš u ovoj kući, bolje bi ti bilo da se povinuješ pravilima koja u njoj vladaju.“

Varun nesigurno pogleda u majku tražeći podršku.

„Dušo, molim te, učini što kaže. Izgledaš mnogo lepše u košulji i pantalonama. Osim toga, nedostaje ti dugme. Ovi stranci to ne shvataju. On je Arunov pretpostavljeni, moramo ostaviti lep utisak.“

„On je, kao prvo, nesposoban da ostavi lep utisak ma šta obukao i ma šta radio“, ubaci se Arun. „Ne želim da pobudi odvratnost kod Bazila Kokska, a on je savršeno sposoban za tako nešto. A ti, ma, prestani da roniš gorke suze. Vidi – sve si nas redom uzrujao, budalo blesava“, reče Arun ponovo se okrećući ka Varunu.

Ali Varun se već bio izvukao i izašao.

* Snaha, bratovljeva žena. (Prim. prev.)

** Jeftina rakija lošeg kvaliteta dobijena destilacijom pirinča; „brlja“. (Prim. prev.)

7.6.

PREMDA je Arun bio više ogorčen nego sabran, osmehnuo se hrabrim, podsticajnim osmehom – da im podigne moral – čak je jednom rukom obgrlio majku oko ramena. Minakši je pak u sebi opazila kako će raspored za ovalnim stolom sad biti više simetričan, iako će se povećati nesrazmera između broja muškaraca i broja žena. Ipak, nisu zvali nikakve druge goste. Večera je bila pripremljena samo za Koksove i članove porodice.

Bazil Koks i njegova žena stigli su tačno na vreme i Minakši je zapodenula razgovor prošaran primedbama o vremenu („tako je sparno i teško vreme poslednjih nekoliko dana, ali šta ćemo, ovo je ipak Kalkuta...“) i zvonkim smehom. Uzela je šeri i pijuckala ga sa odsutnim pogledom u očima. Poslužene su i cigarete; pripalila je jednu, kao i Arun i Bazil Koks.

Bazilu Koksu je bilo između trideset pet i četrdeset godina; bio je ružičast, prepreden, bučan i nosio je naočari. Patriša Koks je pak bila sitna, dosadna ženica, sušta suprotnost glamuroznoj Minakši. Nije pušila. Međutim, pila je poprilično brzo i nekako očajnički. Kalkutsko društvo nije smatrala zanimljivim, i ako je nešto mrzela više od velikih prijema, onda su to bile male sedeljke na kojima se osećala kao uhvaćena u zamku prisilne društvenosti.

I Lata je uzela sasvim malo šerija. Gospođa Rupa Mera je pila nimbu pani*.

Hanif, veoma elegantan u beloj uštirkanjoj uniformi, prinosio im je poslužavnik s predjelom: kanapeima sa salamom, sirom i šparglom. Da gosti nisu očigledno sahibi – gosti iz kancelarije – možda bi i dozvolio sebi da malčice pokaže mrzovolju zbog popodnevnih događaja u kuhinji. Ovako je, međutim, bio u svom najboljem izdanju.

Zatim je reč uzeo Arun, sa uobičajenom veštinom i šarmom, diskutujući o najrazličitijim temama: o najnovijim pozorišnim komadima u Londonu, o knjigama koje su upravo objavljene i za koje se smatra da su značajne, o naftnoj krizi u Persijskom zalivu, o borbama u Koreji. Crvene potiskuju, ali ne još zadugo – po Arunovom mišljenju – zato što, naravno, Amerikanci, kakvi su već tikvani, najverovatnije neće

* Sok od zelenog limuna. (Prim. prev.)